

ئیزدی و ئیزدیاتی، عه‌قیده‌یه‌کا کوردیه

پیداچون: رضا نایف

ناقی پهرتۆکه‌کی یه ب زمانێ تورکی وژ ئالیی وه‌لاتی تۆری (Welate Torî) فه‌هاتیه
نقیسن... قه‌باری قی پهرتۆکی (١٦٨) لاپه‌ریت (نیف A4). ژ حه‌فت وه‌رز وچل وه‌هشت
پشکان پیک ده‌یت وژ وه‌شانین ده‌زگه‌ها به‌رفینه ل ئه‌سته‌نبۆل وچاپا ئیکتی سالا ٢٠٠٠ ئی یه.

ناقه‌رۆکا پهرتۆک:

وه‌رزئ ئیکتی / ئه‌و ئایینیت کو باوه‌ری ب فره‌یه‌زدانی هه‌ی:

أ- خوداییت هۆزین هندو ئه‌وروپی

ب- خوداییت ئه‌سمانی و خه‌یالی.

ج- خوداییت عه‌ردی (لسه‌ر عه‌ردی).

وه‌رزئ دووی / هزر و باوه‌رییت دووالیستی (Dualist):

به‌شی ئیکتی * زه‌رده‌هشتی یان زه‌رتوشتی.

به‌شی دووی * دووالیزم (Dualizm).

به‌شی سیی * دووالیزما ئیزدیا.

به‌شی چاری * ئه‌و هزرین دوالیست یین دیتر، ییت کو په‌یوه‌ندی دگه‌ل ئیزدیاتی هه‌ین.

أ- ماندایزم (Mandaizm)

ب- مه‌نیشیزم (Maniseizm).

ج- هورمیزم (Hurremizm).

وهزرى سىي / ئىزدىياتيا كوردا و كوردىن ئىزدى:

* واتا ورامانا ناقتى ئىزدى.

* عه قيدا ئىزدىياتىيى يان باوهرىا ئىزدىياتىيى.

* مهلك طاووس دعه قيدا ئىزدىياتىيى دا.

* هارىكارىت خودى.

* دوعا وستايش لدهف ئىزدىا!

* جهى ئاگرى لجهم ئىزدىا!

* (ش) دعه قيدا ئىزدىياتىيى دا.

* روانگهه وداب ونه رىتت ئىزدىا.

* روى ب روى بوونهك دگهل داب ونه رىتت كوردىن عه لهوى و كوردىن

ئىزدى ب شىويه كى سه رنج راکىش.

* جه ژنىت ئىزدىا.

* نقىژ لجهم ئىزدىا.

- * رۆژی گرتن لجهم ئیزدیا.
- * مرن یان کراس گوهورین لجهم ئیزدیان.
- وهرزی چاری / په یوه ندییت شیخادی دگهل ئیزدیا:**
- * شیخادی وخه وا ژیانئ.
- * ئەو ناخفتنیت کو دهینته به حس کرن و په یوه ندی ب شیخادیه ههین.
- * کهرامه تیت شیخادی
- * سالفه گه را قه دهه م فه گوه استنا شیخادی و ئەو ری و ره سمین دهینه
- ئه نجامدان.
- * ده قه را لالش یا مه قه ددهس.
- وهرزی پینجی / مرۆقیت ئایینی بیت ئیزدیا:**
- * ئختیار
- * میر
- * شیخ
- * پیر
- * فه قیر
- * کوچه ک (Koçek).
- وهرزی شه شی / په رتۆکیت پیروز لجهم ئیزدیا:**
- * کتاب الجلوه
- * موسحه فا رهش
- * میتۆلۆژی یا تشتیت خولقاندی.
- وهرزی ههفتی / ب ئیسلام کرنا کوردا:**
- * بارودۆخی کوردین ئیزدی.
- * نفستن وخه وا ئیلاهی یا شیخادی.

ب گشتی ئەف په رتۆکه به حسنی سه ره لدان و وه را را عه قیدا ئیزدیاتی ب دکه ته فه وه کو

دیروکه کا پاک و بی کهر دوو دیر ژ سۆز و عاطفی و شیا به دقئ پهرتۆکیدا ئامازهی ب چه ندین لایه نیت ئیزدیاتی به ده ته قه و گشتی ری و ره سم و داب و نه ریتیت ئیزدیا پیش چا ف کرینه و شیا به مفای ژ نه فان ژئیده ریت هه و هر بگرت :-

ژئیده: Torî

- ۱- دیروکا ئایینی هه ر ژ ده ستپیتکی و هه تا نه فرۆ ، ژ نفیسینا (د.ئه کره م ساریکچی ئوغلۆ). ژ وه شانین زانکۆیا سه لجوق ل باژئیری کۆنیا (تورکیا).
- ۲- Beschavings Qesch ژ نفیسینا پروفیسۆر د. E.Lousse. سال ۱۹۴۳ .
- ۳- عه له و بیاتی ل دیرسم (Dersimde Alevilik). ژ نفیسینا (مونزورجیم) لاپه ره (۱۷۰) هه تا (۱۸۰). ژ وه شانین ده زگه ها په ری سال ۱۹۹۹ نه سته نبۆل.
- ۴- Evidence on The.... و هر گیتان- و ه لاتی تۆری Welate Torî.
- ۵- کورد و کوردستان هه ر ژ که قندا و هه تا نه فرۆ نفیسینا (که مال بورقایی) یان (که مال بورقایی) سال ۱۹۹۲ نه سته نبۆل ژ وه شانین ده زگه ها ده نگ (Deng).
- ۶- Grote Religie..... ژ نفیسینا Beuguet Aule Beutem ل نه مسا- و هر گیتان ژ هۆله ندی و تۆری W.Torî .
- ۷- گۆفارا هاوار لاپه ره ۴۹ سال ۱۹۴۲ .
- ۸- Her Land Vanzer... نفیسینا Dr.Herbruggen ل نه مسا .
- ۹- رۆژنامه ژبانا نوی د. خه لیل ئیسماعیل. ل سال ۱۹۹۴ لاپه ره (۱۱) و و هر گیتان ژ زاری سۆرانی بۆ سه ر زاری کورمانجی- ئافده ل عه لی ههروه سا و هر گیتان بۆ تورکی (ئه حمه د ئونال).
- ۱۰- رۆژنامه ژبانا نوی دا ژ نفیسینا: به دل فه قیر چه جی و هر گیتان بۆ کورمانجی (ئافده ل عه لی) ل ژماریت ۲۰هه تا ۲۶ئ شواتا سال (۱۹۹۵) ئ لاپه ره (۱۲).
- ۱۱- دیرسم ددیروکا کوردستانی د. نوری دیرسمی. ژ وه شانین ده زگه ها دوز (راست) نه سته نبۆل ۱۹۹۷ .
- ۱۲- باوه ریتت ئایینی ل کوردستانی به ری نهۆ (به ری ئاینی ئیسلامی) هیه ته ح غه مگین- ئیستانبول. ژ وه شانین ده زگه ها (مه لسا).

- ۱۳- وهلاتی تۆری. نینگزا تۆری. ژ وهشانین دهزگهها تورال ساللا ۱۹۹۱ بناقی مهشاهیر الکرد.
- ۱۴- مهتینیت کوردی- ئوسمان سهبری بهرههفکر (Stig wikander) ل زانکویا ئویسالا ساللا ۱۹۵۹ ل سوید.
- ۱۵- کوردهکان- الاکرد. نقیسین بازیل نیکیتین ژ وهشانین دهزگهها دنگ ئهستهنبول ۱۹۹۱ .
- ۱۶- کهلتوری ئایینی یی گهلی کورد ژ نقیسینا تۆری، ژ وهشانین دهزگهها بهرفین ئهستهنبول ساللا ۱۹۹۸ .
- ۱۷- ژ دایک بوون وسهرههدانا ئایینا ل میسوئوتامیا و بهردهوامیا وی. نقیسینا موسا شاناک- دهزگهها ئارام یا چاپهمنیئ ئهستهنبول ۱۹۹۷ .
- ۱۸- شهرفنامه- نقیسینا شهرفخانئ بهدلیسی.
- ۱۹- چونه ژوورهک دناف زانستا دیروکی دا نقیسینا پرؤفیسهر د. E. Bernheyin. وهرگیران: شوکری ئاکال بۆ سهز زمانئ تورکی و ب پشتهفانیا وهزارهتا کهلتهور و ...یا تورکی ساللا ۱۹۳۶ .
- ۲۰- Universele Wereld هۆلهندا = ئهلفهرئد هیتوس ساللا ۱۹۷۴ .
- ۲۱- دهولهتا ئؤراتؤ... دکتور تانهرتارتان، زانکویا ئیستانبول کولیزا ئادایئ.
- ۲۲- دیروکا ههفچهرخ یان کورد د سهز سالاندا نقیسینا ئارشاک پؤلادییان. ئهتقهه- وهشانین ئوزگه ساللا ۱۹۹۱ .
- ۲۳- Wereld Godsdiens... پرؤفیسؤر E.G. Perrinder ساللا ۱۹۷۶ .
- ۲۴- بسهر ئیزدیاتیئ دا. نقیسینا: نهقرؤز- راپؤرت.
- ۲۵- ئیزدی و سوریا- مورا ئوزتهمیر- ئهستهنبول.
- ۲۶- عهقیدا ئیزدیاتیئ. خهیری باشبؤغ- ژ ئالیئ ئیستگهها فهکولینا تورک- ئهستهنبول ساللا (۱۹۸۷).
- ۲۷- ئیزدیاتی و ئیزدی... ئهروئ سهفهز ساللا ۱۹۹۳ ئهستهنبول ژ وهشانین بهرفین.